

Neljapäev, 19. september 2019

P9_TA(2019)0021

Euroopa mälestamise tähtsus Euroopa tuleviku jaoks**Euroopa Parlamendi 19. septembri 2019. aasta resolutsioon, millega rõhutatakse Euroopa ajaloomälu tähtsust Euroopa tulevikule (2019/2819(RSP))**

(2021/C 171/06)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse inimõiguste üldpõhimõtteid ja Euroopa Liidu kui ühistel väärtustel rajaneva ühenduse aluspõhimõtteid,
- võttes arvesse komisjoni esimese asepresidendi Frans Timmermans'i ja volinik Věra Jourová 22. augustil 2019. aastal tehtud avaldust üleeuroopalise kõigi totalitaarsete ja autoritaarsete režiimide ohvrite mälestamise päeva eel,
- võttes arvesse 10. detsembril 1948. aastal vastu võetud ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni,
- võttes arvesse oma 12. mai 2005. aasta resolutsiooni Teise maailmasõja 8. mail 1945. aastal Euroopas lõppemise 60. aastapäeva kohta ⁽¹⁾,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 26. jaanuari 2006. aasta resolutsiooni 1481 totalitaarsete kommunistlike režiimide kuritegude rahvusvahelise hukkamõistu vajalikkuse kohta,
- võttes arvesse nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsust 2008/913/JSK teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega ⁽²⁾,
- võttes arvesse 3. juunil 2008. aastal vastu võetud Praha deklaratsiooni Euroopa südametunnistuse ja kommunismi kohta,
- võttes arvesse oma 23. septembril 2008 vastu võetud deklaratsiooni 23. augusti kuulutamise kohta üleeuroopaliseks stalinismi ja natsismi ohvrite mälestamise päevaks ⁽³⁾,
- võttes arvesse oma 2. aprillil 2009. aasta resolutsiooni Euroopa südametunnistuse ja totalitarismi kohta ⁽⁴⁾,
- võttes arvesse komisjoni 22. detsembri 2010. aasta järeldusi totalitaarsete režiimide poolt Euroopas toime pandud kuritegude mälestuse teadvustamise kohta (COM(2010)0783),
- võttes arvesse nõukogu 9.–10. juuni 2011. aasta järeldusi totalitaarsete režiimide poolt Euroopas toime pandud kuritegude mälestuse teadvustamise kohta,
- võttes arvesse 23. augusti 2011. aasta Varssavi deklaratsiooni üleeuroopalise totalitaarsete režiimide ohvrite mälestuspäeva kohta,
- võttes arvesse ELi liikmesriikide valitsuste esindajate 23. augusti 2018. aasta ühisdeklaratsiooni kommunismi ohvrite mälestamise kohta,
- võttes arvesse oma ajaloolist resolutsiooni olukorra kohta Eestis, Lätis ja Leedus, mis võeti vastu 13. jaanuaril 1983 vastuseks nende riikide 45 kodaniku esitatud „Balti apellile“,

⁽¹⁾ ELT C 92 E, 20.4.2006, lk 392.

⁽²⁾ ELT L 328, 6.12.2008, lk 55.

⁽³⁾ ELT C 8 E, 14.1.2010, lk 57.

⁽⁴⁾ ELT C 137 E, 27.5.2010, lk 25.

Neljapäev, 19. september 2019

- võttes arvesse paljude riikide parlamentides vastu võetud resolutsioone ja deklaratsioone totalitaarsete kommunistlike režiimide kuritegude kohta,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõikeid 2 ja 4,
- A. arvestades, et käesoleval aastal täitub 80 aastat Teise maailmasõja puhkemisest, mis põhjustas inimestele enneolematul määral kannatusi ja osale Euroopa riikidele aastakümneid kestnud okupatsiooni;
- B. arvestades, et 80 aastat tagasi 23. augustil 1939 sõlmisid kommunistlik Nõukogude Liit ja natsistlik Saksamaa mittekallaletungilepingu – mida tuntakse ka Molotovi-Ribbentropi pakti nime all – ja selle salaprotokollid, millega jagati Euroopa ja sõltumatute riikide territooriumid kahe totalitaarse režiimi huvisfäärideks ja valmistati pinda Teise maailmasõja puhkemiseks;
- C. arvestades, et Molotovi-Ribbentropi pakti ning sellele järgnenud Natsi-Saksamaa ja Nõukogude Liidu 28. septembril 1939 sõlmitud sõprus- ja piirilepingu otsese tulemusena toimus kõigepealt Hitleri ja kaks nädalat hiljem Stalini sissetung Poola Vabariiki, mille tagajärjel Poola kaotas iseseisvuse ja mis tõi Poola rahvale enneolematuid kannatusi, ning 30. novembril 1939 alustas kommunistlik Nõukogude Liit agressiivset sõda Soome vastu, okupeeris ja annekteeris 1940. aasta juunis osa Rumeeniast – territooriumid, mis hiljem jäidki tagastamata – ning annekteeris iseseisvad vabariigid Leedu, Läti ja Eesti;
- D. arvestades, et pärast natsirežiimi lüüasaamist ja Teise maailmasõja lõppemist said ühed Euroopa riigid tegeleda sõjajärgse ülesehitustöö ja leppimisega, samas kui teised Euroopa riigid jäid veel pooleks sajandiks diktatuuride meelevaldala – mõned neist otsese nõukogude okupatsiooni ja mõju all –, olles endiselt ilma jäetud vabadusest, suveräänsusest, väärikusest, inimõigustest ja sotsiaal-majanduslikust arengust;
- E. arvestades, et kuigi Nürnbergi protsessiga anti natsirežiimi kuritegudele hinnang ja nende eest mõisteti karistused, vajavad stalinismi ja teiste diktatuuride kuriteod endiselt teadvustamist, moraalset hinnangut ning õiguslikku uurimist;
- F. arvestades, et mõnes liikmesriigis on kommunistlik ja natsistlik ideoloogia seadusega keelatud;
- G. arvestades, et algusest peale on Euroopa integratsioon olnud reaktsiooniks kannatustele, mida põhjustasid kaks maailmasõda ja natside hirmuvalitsus, mis tõi kaasa holokausti, ning totalitaarsete ja ebademokraatlike kommunistlike režiimide laienemisele Kesk- ja Ida-Euroopas, samuti on see olnud viis ületada sügavad lõhed ja vaen Euroopas koostöö ja integratsiooni abil ning lõpetada sõda ja kindlustada demokraatiat Euroopas; arvestades, et ELi laienemine alates 2004. aastast tähendab nendele Euroopa riikidele, kes kannatasid nõukogude okupatsiooni ja kommunistliku diktatuuri all, tagasipöördumist Euroopa riikide perre, kuhu nad kuuluvad;
- H. arvestades, et Euroopa traagilise mineviku mälestust tuleb hoida elavana, et austada ohvreid, mõista hukka kuritegude toimepanijad ja panna alus tõel ja mäletamisel põhinevale leppimisele,
- I. arvestades, et totalitaarsete režiimide ohvrite mälestamine ning kommunistlike, natsistlike ja muude diktatuuride toime pandud kuritegude tunnistamine ja teadvustamine Euroopa ühise pärandina on ülimalt tähtis selleks, et kindlustada Euroopa ja selle rahvaste ühtsust ning tugevdada Euroopa vastupanuvõimet tänapäevastele välisohutudele;
- J. arvestades, et 30 aastat tagasi, 23. augustil 1989, märgiti Molotovi-Ribbentropi pakti 50. aastapäeva ja mälestati totalitaarsete režiimide ohvreid Balti ketiga – pretsedenditu meelevaldusega, kus kaks miljonit leedulast, lätlast ja eestlast moodustasid üksteisel käest kinni hoides inimketi, mis ulatus Vilniusest üle Riia Tallinnani;
- K. arvestades, et hoolimata asjaolust, et NSVLi rahvasaadikute kongress mõistis 24. detsembril 1989 Molotovi-Ribbentropi pakti allakirjutamise ja ka muud Natsi-Saksamaaga sõlmitud lepped hukka, keeldusid Venemaa võimud 2019. aasta augustis nimetatud lepingu ja selle tagajärgede eest vastutust võtmast ja propageerivad nüüd seisukohta, et Teise maailmasõja tegelikud vallapäästjad olid Poola, Balti riigid ja lääneriigid;

Neljapäev, 19. september 2019

- L. arvestades, et totalitaarsete ja autoritaarsete režiimide ohvrite mälestamine ning stalinistlike, natsistlike ja muude diktatuuride toime pandud kuritegude tunnistamine ja teadvustamine Euroopa ühise pärandina on ülimalt tähtis selleks, et kindlustada Euroopa ja selle rahvaste ühtsust ning tugevdada Euroopa vastupanuvõimet tänapäevastele välisohtudele;
- M. arvestades, et avalikult radikaalsed, rassistlikud ja ksenofoobsed rühmitused ja erakonnad õhutavad vihkamist ja vägivalda ühiskonnas, näiteks vihakõne levitamisega internetis, mis toob sageli kaasa vägivalda, ksenofoobia ja sallimatuse suurenemise;
1. tuletab meelde, et ELi lepingu artikli 2 kohaselt rajaneb liit sellistel väärtustel, nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine; tuletab meelde, et need põhimõtted on ühised kõigile liikmesriikidele;
 2. rõhutab, et Teine maailmasõda, Euroopa ajaloo kõige laastavam sõda algas 23. augustil 1939 Natsi-Saksamaa ja Nõukogude Liidu vahel sõlmitud mittekallaletungilepingu ehk nn Molotovi-Ribbentropi pakti ja selle salaprotokollide otsese tulemusena, kuna nende lepetega jagasid kaks maailmavallutuslike eesmärkidega totalitaarset režiimi Euroopa oma mõjusfäärideks;
 3. tuletab meelde, et natsistlikud ja kommunistlikud režiimid korraldasid 20. sajandil massimõrvu, genotsiidi ja küüditamisi ning põhjustasid vabaduse kaotust ja inimkaotusi sellises ulatuses, mida polnud inimkonna varasemas ajaloos nähtud, ja tuletab meelde natsirežiimi toime pandud kohutavat kuritegu – holokausti; mõistab karmilt hukka totalitaarsete natsistlike, kommunistlike ja muude totalitaarsete režiimide agressioonid, inimsusevastased kuriteod ja massilise inimõiguste rikkumise;
 4. avaldab sügavat austust nende totalitaarsete režiimide ohvritele ning kutsub kõiki Euroopa institutsioone ja toimijaid üles tegema kõik võimaliku, et totalitarismi kohutavaid inimsusvastaseid kuritegusid ja inimõiguste süstemaatilisi rikkumisi meeles peetaks ja need kohtu ette toodaks, ning kindlustama, et sellised kuriteod enam kunagi ei korduks; rõhutab, et tähtis on hoida mineviku mälestust elavana, sest ilma mäletamiseta ei saa olla leppimist, ning kinnitab veel kord oma vankumatut vastuseisu igale totalitaarsele režiimile, olenemata selle ideoloogilisest taustast;
 5. kutsub kõiki ELi liikmesriike üles andma selge ja põhimõttekindla hinnangu totalitaarsete kommunistlike režiimide ja natsirežiimi poolt toime pandud kuritegudele ja agressioonidele;
 6. mõistab hukka totalitaarsete ideoloogiate, eelkõige natsismi ja stalinismi ilmingud ja leviku ELis;
 7. mõistab hukka ajaloo ümberkirjutamise ja natsidega koostööd teinud isikute ülistamise mõnes ELi liikmesriigis; peab äärmiselt murettekitavaks radikaalsete ideoloogiate üha laiemat tunnustamist ning fašismi, rassismi, ksenofoobia ja muude sallimatuse vormide uut omaksvõtmist Euroopa Liidus ning on häiritud teadetest, et mõnes liikmesriigis toimub poliitiliste juhtide, erakondade ja õiguskaitseasutuste kokkumäng erinevaid poliitilisi suundumusi esindavate radikaalsete, rassistlike ja ksenofoobsete liikumistega; kutsub liikmesriike üles sellist tegevust võimalikult resoluutselt hukka mõistma, kuna see kahjustab ELi väärtusi – rahu, vabadust ja demokraatiat;
 8. kutsub kõiki liikmesriike üles tähistama 23. augustit ELi ja liikmesriikide valitsuste tasandil üleeuroopalise totalitaarsete režiimide ohvrite mälestuspäevana ning suurendama nooremate põlvkondade teadlikkust sellest, võttes totalitaarsete režiimide ajaloo ja tegevuse tagajärgede analüüsi kõigi ELi koolide õppekavadesse ja õpikutesse; palub liikmesriikidel toetada Euroopa rahutu ajaloo dokumenteerimist näiteks sellega, et Nürnbergi protsessi protokollid tõlgitakse kõikidesse ELi keeltesse;
 9. kutsub liikmesriike üles mõistma hukka holokausti mis tahes vormis eitamise, sealhulgas natside ja nende käsilaste kuritegude trivialiseerimise ja pisendamise, ning võitlema selle vastu, samuti takistama trivialiseerimist poliitilises ja meediadiskursuses;

Neljapäev, 19. september 2019

10. nõuab ühise mälu kultuuri arendamist, mis aitaks hukka mõista möödunud aegade fašistlike, stalinistlike ning muude totalitaarsete ja autoritaarsete režiimide kuriteod ja oleks üks vahend, millega suurendada inimeste ja eelkõige noorema põlvkonna vastupanuvõimet tänapäeval demokraatiat ähvardavatele ohtudele; soovib liikmesriikidel levitada nn peavoolukultuuri kaudu teadmisi meie ühiskonna mitmekesisuse ja ühise ajaloo kohta, sealhulgas teadlikkust Teise maailmasõja metsikustest, eelkõige holokaustist, ja selle ohvrite aastaid kestnud süstemaatilise dehumaniseerimisest;
11. nõuab veel, et 25. mai (Auschwitzi kangelase ratsaväekapten Witold Pilecki hukkamise päev) kuulutataks rahvusvaheliseks totalitarismivastase võitluse kangelaste päevaks – see oleks austus- ja tunnustusavaldus kõigile neile, kes türannia vastu võideldes näitasid kangelaslikkust ja tõelist inimarmastust, ja annaks ka tulevastele põlvetele eeskujuga, kuidas on õige käituda totalitaarse orjastamise ohuga silmitsi seistes;
12. palub komisjonil liikmesriikides tegusalt toetada projekte, millega soodustatakse ajaloomälu ja mäletamist, ning Euroopa mälu ja südametunnistuse platvormi tegevust, ja palub eraldada programmi „Kodanike Euroopa“ kaudu piisavalt raha totalitarismi ohvrite mälestuse toetamiseks, nagu on rõhutatud Euroopa Parlamendi seisukohavõetus õiguste ja väärtuste programmi kohta aastateks 2021–2027;
13. kinnitab, et Euroopa integratsioon kui rahu ja leppimise mudel on Euroopa rahvaste vaba valik, mis tähendab valmidust tegutseda ühise tuleviku nimel, ning et Euroopa Liidul on eriline vastutus edendada ja kaitsta demokraatiat, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtet mitte ainult liidus endas, vaid ka väljaspool seda;
14. juhib tähelepanu sellele, et ELi ja NATO-ga ühinenud Ida- ja Kesk-Euroopa riigid mitte ainult ei naasnud Euroopa vabade demokraatlike riikide perre, vaid on ELi abiga saavutanud ka erakordselt suurt edu reformide elluviimisel ja sotsiaal-majanduslikus arengus; rõhutab aga, et see võimalus peaks jääma avatuks ka teistele Euroopa riikidele, nagu on sätestatud Euroopa Liidu lepingu artiklis 49;
15. on seisukohal, et Venemaa on ikka veel kommunistliku totalitarismi suurim ohver ja Venemaa kujunemine demokraatlikuks riigiks on pärsitud seni, kuni sealne valitsus, poliitiline eliit ja poliitiline propaganda jätkavad kommunistlike kuritegude „valgeks rääkimist“ ja totalitaarse nõukogude režiimi ülistamist; kutsub seetõttu kõiki Venemaa ühiskonnarühmi üles Venemaa traagilises minevikus selgusele jõudma;
16. peab äärmiselt murettekitavaks Venemaa praeguse juhtkonna püüdeid ajaloolisi fakte moonutada ja totalitaarse nõukogude režiimi kuritegusid valgeks rääkida ning peab neid katseid demokraatliku Euroopa vastu peetava infosõja ohtlikuks koostisosaks, mille eesmärk on Euroopa lõhestamine, ja kutsub seetõttu komisjoni üles otsustavalt nende vastu võitlema;
17. juhib tähelepanu totalitaarsete režiimide sümbolite jätkuval kasutamisele avalikus ruumis ja ärilistel eesmärkidel ning tuletab meelde, et mitmed Euroopa riigid on nii natsistlike kui ka kommunistlike sümbolite kasutamise keelanud;
18. märgib, et totalitaarseid režiime ülistavate mälestusmärkide püsimine mõne liikmesriigi avalikus ruumis (parkides, väljakutel, tänavatel jm) annab soodsa pinnase Teise maailmasõja tagajärgi tõendavate ajalooliste faktide moonutamiseks ja totalitaarse poliitilise süsteemi propageerimiseks;
19. peab taunitavaks asjaolu, et Euroopa äärmuslikud ja ksenofoobsed poliitilised jõud võtavad üha sagedamini appi ajalooliste faktide moonutamise ning kasutavad sümbolikat ja retoorikat, mis jälgendavad totalitaarse propaganda teatavaid aspekte, sealhulgas rassismi, antisemitismi ning viha seksuaal- ja muude vähemuste vastu;
20. nõuab, et liikmesriigid tagaksid nõukogu raamotsuse sätete järgimise selleks, et tõrjuda selliseid organisatsioone, kes õhutavad avalikus ruumis ja internetis viha ja vägivalda, ning keelustaksid resolutselt neofašistide ja neonatside rühmitused ning muud organisatsioonid või ühendused, mis kiidavad ja ülistavad natsismi ja fašismi või totalitarismi muud vormi, ja nõuab, et sealjuures järgitaks riigi õiguskorda ja õiguspädevust;

Neljapäev, 19. september 2019

21. rõhutab, et Euroopa traagiline minevik peaks jääma moraalseks ja poliitiliseks õppetunniks tänaste probleemide lahendamisel, sealhulgas võitluses parema maailma eest, et luua avatud ja salliv ühiskond ning kogukonnad, kuhu oleksid kaasatud etnilised, usu- ja seksuaalvähemused ja kus Euroopa väärtustest oleks kasu kõigile inimestele;
 22. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, ELi liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Venemaa Riigiduumale ning idapartnerluses osalevate riikide parlamentidele.
-